

DRUKWERK

Studiegroep Onderaardse Kalksteengroeven
Natuurhistorisch Genootschap in Limburg

H. D. 1992

SOK-INFO 46
februari 1992

Inhoud:

Oproepen van en naar SOK-Leden	3
Vergunningen voor SOK leden	4
Verslag kringavond 2 januari 1992	4
SOK ledenavond	5
Tentoonstelling van munten en stempels	5
WAAROP EEN GROEVEKAART ANTWOORD MOET GEVEN	5

SOK-INFO is het contact-orgaan voor en door SOK-leden.

Hierin worden onder andere opgenomen: ledenlijst, korte berichten, oproepen, leden-advertenties, etc., etc.
In SOK-INFO kan ieder SOK-lid zaken kwijt die hij aan andere leden wil mededelen.

Adressen:

Secretariaat	SOK-Mededelingen	SOK-INFO	Algemeen adres
Jacquo Silvertant Tweede Walstraat 37 6511 LP Nijmegen 080-225929	Ton Breuls Bovenstraat 28 3770 Kanne/Riemst Tel: 09-3212454059	Joep Orbons Roserye 109 D 6228 DK Maastricht Tel: 043-618793	Natuur Historisch Genootschap Postbus 882 6200 AW Maastricht

De stuurgroep van het SOK bestaat uit:

Ton Breuls	Voorzitter en SOK-mededelingen	09-3212454059
Jacquo Silvertant	Secretaris	080-225929
Ed de Grood	Vergunningen	043-293067
Han Bochman	Materiaalbeheer	043-433355
Joep Orbons	Internationale contacten, ledenadministratie	043-618793

Overzicht SOK-Groeves

Het SOK heeft een aantal groeven in zijn beheer of een collectieve vergunning voor een groeve. Voor het betreden van deze groeves moet U contact opnemen met de beheerder:

Groeve	Beheerder	Tel:
Koelebosch groeve	Ed de Grood	043-293067
Roother groeve	Annelies Heynen	043-611357
Nieuwe groeve	Han Bochman	043-433355
Apostelgroeve	Ton Breuls	012-454059
Theunisgroeve	Giel Bindels	043-472560
St. Pietersberg (Noorderlijk en Zonneberg)	Ed de Grood	043-293067
Fallenberg groeve	(Nog) Niet toegankelijk	-

Voorpagina:

Op de voorpagina staat een prent gemaakt door H. Duys. Uitzicht vanuit een groeve ingang.

Oproepen van en naar SOK-Leden

Mijnbezoek

Nu de Belgische mijnen bijna gesloten zijn, is er nog een laatste mogelijkheid om een bezoek te brengen aan een (werkende) ondergrondse steenkoolmijn. Bel hiervoor met de steenkoolmijn te Zolder, telefoon: 09-3211516252 en vraag naar Dhr. Ludo Engelen.

Aangeboden

Aangeboden: Het boek "De Natuurlijke Historie van den St. Pietersberg bij Maastricht". Dit is de Nederlandse vertaling van het boek door J.D. Pasteur (1802).

Het is ooit heringebonden, maar wel compleet.

Vaste prijs : f 1000.--

(Een tweede (duurder) exemplaar is waarschijnlijk ook te krijgen)

Te bevragen bij: J. P. van der Pas
Vauwerhofweg 3
6333 CB Schimmert
044404-1600

Komende SOK-ledenavonden

Noteer deze data alvast in Uw agenda:

- Vrijdag 21 februari
- Donderdag 2 april
- Vrijdag 29 mei

Oproep tot voorpagina's

SOK-INFO probeert iedere keer een mooie, nieuwe, groeve-ige, actuele voorpagina te hebben. Als er leden zijn, die nog leuke ideeën hebben, altijd welkom.

Joep Orbons.

Het was een grote troost voor mij te merken dat zo velen voor Piet een grote waardering hebben en hem een warm hart toedragen.

Het is mij onmogelijk om iedereen persoonlijk te schrijven, daarom dank ik u langs deze weg van harte voor uw telefoontjes, bloemen, brieven en bezoeken.

Lily van Nieuwenhoven

Maastricht, december 1991.

Vergunningen voor SOK leden

Groeven waar de SOK in principe geen bemoeienis heeft

Aanvragen voor vergunningen m.b.t. groeven van bijvoorbeeld Limburgs Landschap en Staatsbosbeheer kunnen het best via de stuurgroep worden aangevraagd. U richt daartoe een verzoek aan de secretaris van de SOK.

Voor bij particuliere groeven (niet in eigendom bij een instantie) biedt informeel contact tussen onderzoeker en eigenaar de beste kansen. Om blijf te kunnen geven van Uw serieuze bedoelingen kunt U bij de sekretaris van de stuurgroep een legitimatiekaart aanvragen (Zie informatie in eerdere SOK-INFO).

Groeven die bij de SOK zelf in beheer zijn

In deze groeven hebben SOK-leden direct toegang (voor zover de veiligheid dat toelaat). In dit geval neemt U direct contact op met de beheerder die U op de hoogte brengt met eventuele gevaarlijke plaatsen en U een verklaring laat tekenen dat U daar niet zult komen. SOK-groeven en de respectievelijke beheerders zijn:

- Koeleboschgroeve E. de Grood 043-293067
- Roothergroeve A. Heijnen 043-611357
- Nieuwe Groeve H. Bochman 043-433355
- Apostelgroeve T. Breuls 012-454059
- Theunisgroeve G. Bindels 043-472560
- Fallenbergh P. Houben c.s. (Groeve is thans nog gesloten.)

Gangenstelsel St. Pietersberg

Voor (de restanten van) de gangenstelsels Noord en Zonneberg is aan de SOK door de provincie kollektief vergunning verleend. SOK-leden kunnen van deze vergunning gebruik maken. Aanvragen (met pasfoto en omschrijving onderzoeksdoel) levert U in bij ondergetekende. In deze gevallen wordt U ongevraagd de bij de vergunning noodzakelijke legitimatiekaart verstrekt. De vergunning bevat enige bijzondere voorwaarden, waaronder enkele die speciaal voor de winter gelden.

Vergunningen voor de St. Pietersberg worden voortaan in principe voor een jaar verleend; voorlopig echter tot 1 papril omdat de noodzakelijke vergunning i.v.m. de natuurbescherming voor na die datum nog niet binnen is.

Overzicht van lopende onderzoeken

In de volgende SOK-INFO zal weer een overzicht van verleende vergunningen en dus van -mij bekende- langer lopende onderzoeken worden gegeven.

E. de Grood.

Verslag kringavond 2 januari 1992

De genootschaps-avond van de kring Maastricht in samenwerking met de SOK stond geheel in het teken van de groeven in het Belgisch Vechmaal. Pierre Olefs gaf een uitgebreid verslag van het onderzoek dat hij samen met Julien Dahlen gedaan heeft in deze groeven.

Uitgebreid kwamen de groeven, opschriften, vleermuizen, vervuilingen en vernielingen aan bod.

Voor diegene die hun expositie in april 1991 gemist had, was dit een mooie gelegenheid om toch nog dit interessante werk te zien.

SOK ledenavond

Op vrijdag 21 februari 1992 is om 19:30 uur in het Natuurhistorisch Museum Maastricht weer een SOK ledenavond.

LET OP DE AANVANGSTIJD VAN 19:30, WE HOUDEN ONS ER STRIKT AAN !!!

Op deze ledenavond komen de volgende zaken aan de orde:

- Hub Geurts zal aan de hand van dia's, verhalen over zijn reis samen met Jacquo Silvertant naar Noord Frankrijk en Parijs.
- Over Parijs, en vooral over het Parijse berg-lopers-volk zal Jacquo Silvertant een video vertonen.

Tot vrijdag 21 februari.

Tentoonstelling van munten en stempels

De valsmunterij gevonden in de Vallenberggroeve te Sibbe-Valkenburg, zomer 1985 is weer terug in de belangstelling. Deze unieke vondst uit medio de 2^e helft van de 16^e eeuw zal een culturele bestemming krijgen in Limburg.

De ontdekkers-vinders is gevraagd om, ter gelegenheid van het 100 jarig bestaan van het "Koninklijk Munt en Penningkabinet en gesneden stenen", de gevonden voorwerpen tijdelijk te etaleren in het Streekmuseum van Valkenburg. Er is een streefdatum vastgesteld voor de opening op 9 mei 1992.

Hierbaan voorafgaand is nog heel wat werk te verzetten, er moet een sponsor gezocht worden, een officiële opening met publiciteit kost geld, dus wie een geldbron weet aan te boren, laat het ons weten!

Het organiserende team heeft een aantal activiteiten bedacht zoals het zelf slaan of laten slaan van een penning tijdens de tentoonstelling, affiches en foto's van de vondst aan de muren. De directeur van het Koninklijk Munt- en Penningen-kabinet wordt benaderd om enkele legaal geslagen munten tijdelijk uit te lenen, zodat de tentoonstellingsbezoeker zelf het verschil kan ontdekken tussen echt en vals. Een plan om een hoek van het museum om te toveren tot groeve met daarin de valsmunters in actie anno 1578, is reeds geopperd. Meer suggesties zijn altijd welkom.

Omdat ik van mening ben dat een tentoonstelling van munten en stempels alleen een beetje "magertjes" zal uitkomen wil ik de SOK leden vragen om oude gevonden artikelen tijdelijk in bruikleen af te staan aan het museum in Valkenburg. Het zal iedereen duidelijk zijn dat het uitgeleende moet passen bij de tentoonstelling.

Han Bochman.

WAAROP EEN GROEVEKAART ANTWOORD MOET GEVEN

E.E.F. Stevenhagen

Eigenlijk is een groevekaart een afbeelding van een stukje ondergrondse of soms ook wel bovengrondse werkelijkheid. Het kan ons informatie geven over plaats, grootte, ligging vorm en vele andere zaken. Kan...geven. Want vaak genoeg moeten we vaststellen dat zeer essentiële informatie ontbreekt, onvolledig of zelfs onjuist is. Zonder nu in te gaan hoe een groevekaart kan worden gemaakt, wil ik antwoord geven op de vraag wat voor aanvullende informatie op een kaart dient te worden opgenomen. E.e.a. is in een aantal trefwoorden onder te brengen.

Trefwoorden:

- Identificatie
- Locatie
- Schaal
- Orientatie
- Herkomst

IDENTIFICATIE, wat stelt het voor?**Naam**

Veelal wordt de naam gebruikt zoals die voorkomt in het rapport van van Wijngaarde. Eventueel kan men de "officiële" naam aanvullen met plaatselijke toponiemen of synoniemen.

Nummer

Een nummer moet ervoor zorgen dat de groeves niet kunnen worden verwisseld. Ook hier is het belangrijk aan te geven welke nummering men hanteert indien deze afwijkt van van Wijngaarde. Zo heeft de Geologische Dienst zijn geheel eigen nummering van ontsluitingen.

LOCATIE, waar bevindt zich de groeve?**Gemeente**

In welke gemeente, en dorp, en of straat en perceel bevindt zich de groeve of de ingang. De gemeentenaam kan men opzoeken op de Topografische Kaart van de Topografische dienst te Emmen. De gemeentegrens wordt aangeduid met een streep-streep lijn die geel is ingekleurd. Bovendien staat achter elk dorp de afkorting van de gemeente(s) waarop zich het dorp bevindt: Mn = Margraten, Vg a/d Gl = Valkenburg aan de Geul, Gn = Gulpen, En = Eijsden en Mt = Maastricht. Indien we niet anders vermelden gaan we uit van de locatie van de ingang: Zo ligt de Koeleboschgroeve zowel op het grondgebied van de gemeente Margraten als ook op het grondgebied van de gemeente Valkenburg a/d Geul. De ingang ligt echter op de gemeente Margraten.

Coördinaat

Met een coördinaat kunnen we een punt uniek aan duiden zodat we dit op de kaart kunnen terugvinden. Het meest gangbare is het systeem van de Rijksdriehoeksmeting. Met dit systeem kan met elk punt binnen Nederland uniek lokaliseren. We zullen het systeem aan de hand van een voorbeeld nader toelichten.

In ons voorbeeld willen we de positie van de kerktoeren van Berg en Terblijt bepalen aan de hand van de Topografische kaart op de schaal 1:25.000. Op de rand van de kaart zijn in het zwart de RD-kilometervakken aangegeven. Allereerst bepalen we het kilometervak waarbinnen zich de toren bevindt:

eerst het vak zoals dat genummerd is aan de onderzijde van links naar rechts (de x-richting), vak 182. vervolgens het vak zoals dat aan de zijkant is genummerd van onder naar boven (de y-richting) vak 319. De toren ligt dus in kilometervak 182/319. Merk op dat we altijd beginnen met het laagste cijfer. Ten slotte bepalen we hoeveel meter de toren rechts van de zijkant van het vak en hoeveel meter boven de onderzijde van het vak het punt is gelegen (1 mm = 25 meter). Het resultaat: de kerk van Berg en Terblijt bevindt zich in kilometervak 182/319 op coördinaat $x = 182.925$ en $y = 319.067$.

Een ander coördinatensysteem is het vooral door de militairen gebruikte UTM-systeem: In blauw afgedrukt op de rand van de kaart. Met dit systeem kan men elk punt op de wereld aanduiden. Voor onze kerk van Berg en Terblijt zou het coördinaat luiden: 31U 0696 56382 of 31U FS 960382.

Verder kennen we het geografische coördinatensysteem dat doormiddel van snijdingen van meridianen en parallellen met een interval van 5 minuten in het kader van de kaart wordt aangegeven. Voor onze kerktoeren geldt: 5 graden 47 minuten 47,4 seconden oosterlengte en 50 graden 51 minuten 42 seconden noorderbreedte

SCHAAL, wat voor grootte heeft de groeve?**Schaalcijfer**

Met een schaaftactor wordt het verhoudingsgetal weergegeven tussen de op de kaart getekende afstand en de werkelijke afstand. Een schaal 1:25.000 wil dus zeggen dat 1 mm op de kaart een afstand van 25 meter vertegenwoordigt. Is de schaaftactor bekend dan kunnen we afstanden en oppervlaktes uitrekenen.

Schaalbalk

Even belangrijk als de schaal is de schaalbalk. In de vorm van een lijn of een balk geven we op de kaart aan hoe groot een bekende afstand op de kaart wordt weergegeven. Gewoonlijk is het voldoende om de schaal op te geven. Een schaalbalk voorkomt echter het omrekenwerk. Bovendien wordt de schaalbalk bij het copieren meervergroot of verkleind en is zodoende direct bruikbaar, het schaalcijfer is in zo'n geval vaak niet meer korrekt.

Ook kan men met de schaalbalk en een modern copierapparaat de kaart op de gewenste schaal brengen. Stel dat op een kaart een schaalbalk van 25 meter is getekend in de lengte van 8,3 cm dan is de schaal als volgt te berekenen: $8,3 \text{ cm} / 2500 \text{ cm} = 1:300$. Willen we de kaart verkleinen naar een schaal 1:500 dan moeten we ervoor zorgen dat de schaalbalk een lengte van $2500/500 = 5 \text{ cm}$ krijgt. We kunnen dit realiseren door het copierapparaat in te stellen op $5 \text{ cm} / 8 \text{ cm} = 60\%$.

Grid

Met Grid bedoelen we een coördinatennet ofwel ruitnet waarmee we een plaats kunnen beschrijven in x- en y-coördinaat. Bij het bepalen van het coördinaat hebben we ook al gebruik gemaakt van een grid van kilometervakken met een oriëntatie van de y-as op het kaartnoorden.

We zijn vrij in het kiezen van de oriëntatie van het ruitnet. Het verdient echter de voorkeur de verticale y-as op het kaartnoorden te richten. De vakken worden vanuit de linker onderhoek van west naar oost en vervolgens van zuid naar noord genummerd. Hierbij zorgt men ervoor dat de coördinaten altijd positief zijn en dat het kleinste y-coördinaat groter is dan het grootste x-coördinaat. Dit voorkomt vergissingen zoals het vergeten van een min-teken of het verwisselen van x- en y-coördinaat.

Ook heeft het gebruik van een grid het voordeel dat de schaal in twee richtingen kan worden gecontroleerd. Bv. wanneer het papier in een richting is gekrompen.

ORIENTATIE, in welke richting ligt de groeve.

Noordpijl

Door de noordpijl geven we de richting van het noorden aan. Belangrijk is aan te geven welk noorden men bedoelt: het magnetisch noorden (MN) of het astronomisch of ook wel ware noorden genoemd (WN) of het kaartnoorden (KN) zoals de Topografische dienst en het Kadaster dat hanteert. Het ware noorden ligt voor Zuid-Limburg 0,3 graden links (ten westen) van het kaartnoorden. Het magnetisch noorden ligt voor Zuid-Limburg (januari 1992) 2 graden links (ten westen) van het kaartnoorden. Omdat deze hoek, die ook wel magnetische declinatie wordt genoemd, elk jaar 0,13 graden kleiner wordt, is het belangrijk bij gebruik van het magnetisch noorden de datum te noteren!

Kompasmetingen rekent men bij voorkeur om naar kaarthoeken t.o.v. het kaartnoorden van de Topografische kaart: magnetische hoek - 2 graden (jan 1992)

HERKOMST, door wie en wanneer is de kaart vervaardigd.

Auteur

Wie is de oorspronkelijke maker van de kaart. Wie heeft kaartinformatie aangevuld of wat was zijn bijdrage. Welke bronnen zijn gebruikt.

Datum

Elke kaart is een momentopname. Het is daarom belangrijk de datum op te geven waarop de meetgegevens en eventuele inventarisaties betrekking hebben.

TOT SLOT

Het verhaal is niet compleet. Zo is er niet ingegaan op de wijze waarop de gangen en andere zaken weergegeven worden, dus het eigenlijke kaartbeeld zelf. Ook is er niet ingegaan op thematische kaarten voor bv. het weergeven van graafrichtingen, vleermuistellingen, opschriften, geologie etc. Maar misschien voelt iemand zich nu geroepen een van deze thema's uit te werken. En zoals eerder vermeld is ook niet ingegaan op de wijze waarop een groeve kan worden opgemeten en het meetwerk kan worden vertaald in een groevekaart. Maar ik voel mij aangesproken hierop een andere keer terug te komen.

AFZ: NL 6228 DK 109 D